

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)

den 13 november 2019*

”Begäran om förhandsavgörande – Gemensam jordbrukspolitik – Gemensam organisation av marknaden – Mjök och mjölkprodukter – Förordning (EU) nr 1308/2013 – Artikel 148.4 – Avtal om leverans av obehandlad mjök – Fri förhandling om priset – Bekämpande av otillbörliga handelsmetoder – Förbud att betala olika priser till producenter av obehandlad mjök som tillhör en grupp, vilka indelats utifrån den kvantitet obehandlad mjök som säljs per dag och att utan grund sänka priset”

I mål C-2/18,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (Republiken Litauens Författningsdomstol) genom beslut av den 20 december 2017, som inkom till domstolen den 2 januari 2018, i målet

Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė,

ytterligare deltagare i rättegången:

Lietuvos Respublikos Seimas,

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Arabadjiev samt domarna P. G. Xuereb och T. von Danwitz (referent),

generaladvokat: M. Bobek,

justitiesekreterare: handläggaren M. Aleksejev,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 5 december 2018,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė, genom G. Kaminskas, advokatas,
- Litauens regering, genom R. Dzikovič, M. Važnevičius och V. Voinilko, samtliga i egenskap av ombud,
- Tysklands regering, inledningsvis genom T. Henze och S. Eisenberg, därefter av S. Eisenberg, samtliga i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: litauiska.

- Frankrikes regering, genom S. Horrenberger, D. Colas, A.-L. Desjonquères och C. Mosser, samtliga i egenskap av ombud,
 - Nederländernas regering, genom J. Langer, i egenskap av ombud,
 - Europeiska kommissionen, genom A. Lewis och A. Steiblytė, båda i egenskap av ombud,
- och efter att den 7 mars 2019 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,
följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 148.4 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 av den 17 december 2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007 (EUT L 347, 2013, s. 671, och rättelse i EUT L 6, 2018, s. 50), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/2393 av den 13 december 2017 (EUT L 350, 2017, s. 15) (nedan kallad förordning nr 1308/2013).
- 2 Begäran har framställts inom ramen för ett förfarande för kontroll av huruvida Lietuvos Respublikos Ūkio subjekty, perkančibidragų-parduodančių žalių prekiaujančių pieno gaminių, nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymas Nr. XII-1907 (Republiken Litauens lag nr XII-1907 om förbud mot att litauiska aktörer tillämpar otillbörliga metoder vid köp och försäljning av obehandlad mjölk och saluföring av mjölkprodukter) av den 25 juni 2015 (TAR, 2015 nr 2015–11209), i dess lydelse enligt lagen av den 22 december 2015 (TAR 2015, nr 2015–20903) (nedan kallad lagen om förbud mot otillbörliga metoder), och i synnerhet 3 och 5 §§ däri, är förenlig med grundlagen. Förfarandet har inletts av Lietuvos Respublikos Seimo narių Gbryė (en grupp parlamentsledamöter i Republiken Litauen).

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 I skälen 127, 128 och 138 i förordning nr 1308/2013 anges följande:
”(127) Då det saknas unionslagstiftning om formaliserade skriftliga avtal får medlemsstaterna, enligt nationell avtalsrätt, besluta att göra det obligatoriskt att använda sådana avtal, förutsatt att unionsrätten inte åsidosätts och framför allt att detta inte hindrar att den inre marknaden och den samlade marknadsordningen fungerar väl. Med tanke på de olika situationer som råder i unionen och av subsidiaritetskäl bör det vara medlemsstaterna som fattar sådana beslut. För att säkerställa att det inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter fastställs lämpliga minimikrav för sådana avtal och att den inre marknaden och den samlade marknadsordningen fungerar väl, bör dock vissa grundläggande villkor för användningen av sådana avtal fastställas på unionsnivå. Alla sådana grundläggande villkor bör förhandlas fritt. Eftersom vissa mejerikooperativ i sina stadgar kan ha regler med liknande effekt bör de i sådana fall av förenklingskäl undantas från kravet på att ingå ett avtal. För att göra ett sådant avtalssystem mer ändamålsenligt bör medlemsstaterna besluta huruvida avtalen bör tillämpas även i fall då mellanhänder hämtar mjölk från mjölkproducenter för leverans till bearbetningsföretag.

(128) För att säkerställa livskraftig utveckling av produktionen och därigenom säkerställa mjölkproducenterna en skälig levnadsstandard bör deras förhandlingsposition i förhållande till bearbetningsföretagen stärkas, vilket bör leda till en rättvisare fördelning av mervärde i leveranskedjan. För att dessa mål för den gemensamma jordbrukspolitiken ska kunna uppnås bör det därför införas en bestämmelse i enlighet med artiklarna 42 och 43.2 i EUF-fördraget som gör det möjligt för producentorganisationer bestående av mjölkbönder eller deras sammanslutningar att för vissa eller alla medlemmars produktion av obehandlad mjölk gemensamt förhandla med mejerierna om avtalsvillkor, bland annat pris. För att upprätthålla en effektiv konkurrens på mejerimarknaden bör lämpliga kvantitativa gränser fastställas för denna möjlighet. För att inte försämra kooperativens effektiva funktion och för att skapa tydlighet bör man ange att en jordbrukares medlemskap i en kooperativ organisation innebär att jordbrukaren åtar sig att leverera hela eller en del av sin produktion av obehandlad mjölk till de villkor som fastställs inom kooperativets stadgar eller reglerna och besluten som baserats därpå; dessa villkor bör inte underkastas en förhandling genom en producentorganisation.

...

(138) Då användningen av formella, skriftliga avtal i mjölksektorn omfattas av separata bestämmelser, kan sådana avtal också användas för att öka aktörernas ansvar inom andra sektorer och öka medvetenheten om att det finns ett behov av att ta större hänsyn till marknadssignaler, förbättra prisöverföringen och anpassa tillgången till efterfrågan samt bidra till att vissa otillbörliga affärsmetoder undviks. I avsaknad av unionslagstiftning om sådana avtal kan medlemsstaterna besluta att göra dem obligatoriska enligt nationell avtalsrätt, under förutsättning att unionsrätten följs, särskilt i fråga om den inre marknadens och den gemensamma marknadsorganisationens funktion.”

4 I artikel 1 i förordningen, med rubriken ”Tillämpningsområde” föreskrivs följande:

”1. Genom denna förordning upprättas en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter, vilket betyder de produkter som förtecknas i bilaga I till fördragen, ...

2. De jordbruksprodukter som avses i punkt 1 ska fördelas på följande sektorer enligt respektive delar av bilaga I:

...

p) Mjölk och mjölkprodukter, del XVI.

...”

5 I artikel 148 i förordningen, som har rubriken ”Avtalsvillkor inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter”, föreskrivs följande:

”1. Om en medlemsstat beslutar att varje leverans av obehandlad mjölk på dess territorium från en jordbrukare till ett bearbetningsföretag för obehandlad mjölk ska omfattas av ett skriftligt avtal mellan parterna och/eller beslutar att den första köparen måste lämna ett skriftligt anbud om avtal för leverans av obehandlad mjölk från jordbrukare, ska detta avtal och/eller sådana anbud om avtal uppfylla de villkor som fastställs i punkt 2.

När en medlemsstat beslutar att leveranser av obehandlad mjölk från en jordbrukare till ett bearbetningsföretag för obehandlad mjölk måste omfattas av ett skriftligt avtal mellan parterna, ska den också besluta om vilket eller vilka steg av leveransen som måste täckas av ett sådant avtal om leveransen av obehandlad mjölk görs via en eller flera uppköpare.

Med avseende på tillämpningen av denna artikel avses med uppköpare ett företag som transporterar obehandlad mjölk från en jordbrukare eller från en annan mottagare till ett bearbetningsföretag för obehandlad mjölk, eller till en annan mottagare, där äganderätten till den obehandlade mjölken överförs i vart och ett av fallen.

...

2. Avtalet och/eller anbudet om avtal som avses i punkterna 1 ...

- a) upprättas före leverans,
- b) vara skriftligt, och
- c) framför allt omfatta följande delar:
 - i) Det pris som ska betalas för leveransen, vilket ska
 - vara statistiskt och anges i avtalet och/eller
 - beräknas utifrån en kombination av olika faktorer som är fastställda i avtalet, till exempel marknadsindikatorer som återger förändringar av marknadsförhållandena, levererad volym och kvaliteten på eller sammansättningen av den levererade obehandlade mjölken.
 - ii) Den volym obehandlad mjölk som får och/eller måste levereras samt tidpunkten för dessa leveranser.
 - iii) Avtalets giltighetstid, som får vara begränsad eller obegränsad och innehålla uppsägningsklausuler.
 - iv) Uppgifter om betalningsfrister och betalningsförfaranden.
 - v) Villkoren för hämtning eller leverans av obehandlad mjölk.
 - vi) Bestämmelser som är tillämpliga vid force majeure.

...

4. Alla delar av avtal om leverans av obehandlad mjölk som ingås av jordbrukare, mottagare eller bearbetningsföretag för obehandlad mjölk, inbegripet de delar som avses i punkt 2 c, ska förhandlas fritt mellan parterna.

Trots första stycket ska ett eller flera av följande alternativ gälla:

- a) En medlemsstat som beslutar att i enlighet med punkt 1 göra det obligatoriskt med ett skriftligt avtal för leverans av obehandlad mjölk får fastställa
 - i) en skyldighet för parterna att komma överens om ett förhållande mellan en viss levererad kvantitet och det pris som ska betalas för leveransen,
 - ii) en minimiperiod som endast ska gälla för skriftliga avtal mellan en jordbrukare och den första köparen av obehandlad mjölk; en sådan minimiperiod ska vara minst sex månader och får inte försämra den inre marknadens funktion.
- b) En medlemsstat som beslutar att i enlighet med punkt 1 göra det obligatoriskt för den första köparen av obehandlad mjölk att ge jordbrukaren ett skriftligt anbud får ange att anbudet måste omfatta en minimiperiod för avtalet enligt bestämmelserna i nationell lagstiftning för detta. En sådan minimiperiod ska vara minst sex månader och får inte försämra den inre marknadens funktion.

Det andra stycket ska inte påverka jordbrukarens rätt att avböja en sådan minimiperiod under förutsättning att denne gör det skriftligen. I ett sådant fall kan parterna fritt förhandla om alla delar i avtalet, inbegripet de som avses i punkt 2 c.

...”

- 6 I artikel 149 i förordning nr 1308/2013, som har rubriken ”Avtalsförhandlingar inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter”, föreskrivs följande:

”1. En producentorganisation inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter som är erkänd enligt artikel 161.1 får för sina jordbrukarmedlemmars räkning förhandla om avtal om leverans av obehandlad mjölk från en jordbrukare till ett bearbetningsföretag för obehandlad mjölk eller till en mottagare i den mening som avses i artikel 148.1 tredje stycket för hela eller delar av medlemmarnas samlade produktion.

2. En producentorganisation får föra förhandlingar

- a) oavsett om äganderätten till den obehandlade mjölken överförs från jordbrukarna till producentorganisationen eller ej,
- b) oavsett om det pris som förhandlas fram är detsamma i fråga om den gemensamma produktionen hos samtliga eller hos några av de medlemmar som är jordbrukare,

...”

- 7 I artikel 152 i förordningen, med rubriken ”Producentorganisationer”, föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna får på begäran erkänna producentorganisationer som

- a) sammansatta och, i enlighet med artikel 153.2 c, kontrollerade av producenter inom en specifik sektor som anges i artikel 1.2,

...”

- 8 Skäl 50 i förordning nr 2017/2393 har följande lydelse:

”Användningen av avtal i sektorn för mjölk och mjölkprodukter kan bidra till att öka aktörernas ansvar och öka deras medvetenhet om att det finns ett behov av att ta större hänsyn till marknadssignaler, förbättra prisöverföringen och anpassa tillgången till efterfrågan samt bidra till att vissa otillbörliga affärsmetoder undviks. I syfte att uppmuntra användningen av sådana avtal inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter samt i andra sektorer bör producenter, producentorganisationer eller sammanslutningar av producentorganisationer ha rätt att begära ett skriftligt avtal, även om den berörda medlemsstaten inte har gjort det obligatoriskt att använda sådana avtal.”

- 9 Enligt skäl 8 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 261/2012 av den 14 mars 2012 om ändring av rådets förordning (EG) nr 1234/2007 vad gäller avtalsvillkor inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter (EUT L 94, 2012, s. 38) upphörde förordning nr 1234/2007 att gälla genom förordning nr 1308/2013:

”Användningen av formella, skriftliga avtal som ingås före leveransen och innehåller de mest grundläggande villkoren är inte vanlig. Emellertid skulle sådana avtal kunna bidra till att aktörerna inom mejerikedjan åläggs ökat ansvar och ökar medvetenheten för behovet att ta större hänsyn till marknadssignaler, förbättra prisöverföringen och anpassa tillgången till efterfrågan samt bidra till att vissa otillbörliga affärsmetoder undviks.”

- 10 I artikel 13.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/633 av den 17 april 2019 om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan (EUT L 111, 2019, s. 59) som har rubriken ”Införlivande”, föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna ska senast den 1 maj 2021 anta och offentliggöra de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv. De ska genast överlämna texten till dessa bestämmelser till kommissionen.

De ska tillämpa bestämmelserna senast den 1 november 2021.

...”

- 11 I artikel 14 i direktivet föreskrivs följande:

”Detta direktiv träder i kraft den femte dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.”

Litauisk rätt

- 12 Enligt artikel 46 första stycket i den litauiska grundlagen ska Litauens ekonomi utgå från rätten till privat ägande, näringsfrihet för enskilda och ekonomiska initiativ.
- 13 Enligt 2.5 § lagen om förbud mot otillbörliga metoder delas säljare av obehandlad mjölk in i tio grupper beroende på den kvantitet (i kilogram (kg)) obehandlad mjölk med naturligt fettinnehåll som säljs per dag. Första gruppen – upp till 100 kg, andra gruppen – mer än 100 kg men högst 200 kg, tredje gruppen – mer än 200 kg men högst 300 kg, fjärde gruppen – mer än 300 kg men högst 500 kg, femte gruppen – mer än 500 kg men högst 1 000 kg, sjätte gruppen – mer än 1 000 kg men högst 2 000 kg, sjunde gruppen – mer än 2 000 kg men högst 4 000 kg, åttonde gruppen – mer än 4 000 kg men högst 10 000 kg, nionde gruppen – mer än 10 000 kg men högst 20 000 kg, tionde gruppen – mer än 20 000 kg.
- 14 Enligt 2.7 § lagen om förbud mot otillbörliga metoder utgörs inköpspriset för obehandlad mjölk av det belopp som avtalats mellan köparen och säljaren och som betalas för den obehandlade mjölk som har de grundläggande indikatorer för mjölksammansättning som fastställts genom dekret från den litauiska jordbruksministern, exklusive tillägg, premier eller avdrag.
- 15 I 3.3 § lagen om förbud mot otillbörliga metoder har rubriken ”Förbud för aktörer att vidta otillbörliga metoder”, föreskrivs följande:

”En köpare av obehandlad mjölk får inte tillämpa någon av följande otillbörliga metoder:

1. Fastställa olika inköspriser för mjölk i avtal om försäljning av obehandlad mjölk vid inköp av obehandlad mjölk som uppfyller de kvalitetskrav som fastställts genom dekret från den litauiska jordbruksministern, från samma grupp av säljare av obehandlad mjölk när denna levereras till köparen av obehandlad mjölk på samma sätt (obehandlad mjölk levereras till ett inköpsställe för mjölk, obehandlad mjölk förvärvas direkt från ett jordbruk, obehandlad mjölk levereras direkt till ett bearbetningsföretag för obehandlad mjölk), utom när obehandlad mjölk köps in av säljare som säljer mjölk som de själva har producerat och som tillhör en erkänd organisation för mjölkproducenter enligt de bestämmelser som fastställts genom dekret från den litauiska jordbruksministern. I det sistnämnda fallet får det tillämpade inköpspriset för den obehandlade mjölken dock inte vara lägre än det pris som skulle ha fastställts enligt gruppen av säljare av obehandlad mjölk.”

...

3) utan grund sänka inköspriset för obehandlad mjölk.”

16 I 5 § lagen om förbud mot otillbörliga metoder som har rubriken ”Skyldighet att motivera grunderna för en sänkning av inköspriset på obehandlad mjölk”, föreskrivs följande:

”1. Om köparen av obehandlad mjölk sätter ned det i inköpsavtalet fastställda inköspriset för obehandlad mjölk med mer än 3 procent, ska denne motivera skälen för sänkningen av mjölkpriset och tillhandahålla dessa till kontrollmyndigheten.

2. Kontrollmyndigheten ska, enligt de riktlinjer som antagits genom dekret från den litauiska jordbruksministern, efter att, inom fem arbetsdagar, ha undersökt grunderna för den sänkning av inköspriset för den obehandlade mjölken som gjorts av den köpare av obehandlad mjölk som anges i punkt 1 i denna paragraf, inom tre arbetsdagar, besluta huruvida sänkningen av inköspriset för obehandlad mjölk med mer än 3 procent var motiverad.

3. Om kontrollmyndigheten, i enlighet med de riktlinjer som anges i punkt 2 i denna paragraf, beslutar att sänkningen av inköspriset för obehandlad mjölk med mer än 3 procent inte var motiverad, ska köparen av obehandlad mjölk inte ha rätt att sätta ned det inköspris på den obehandlade mjölken som anges i inköpsavtalet för den obehandlade mjölken.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

17 Den 28 juni 2016 väckte en grupp parlamentsledamöter i Republiken Litauen talan vid Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (Republiken Litauens Författningsdomstol) och yrkade att det skulle prövas huruvida bland annat 3 och 5 §§ lagen om förbud mot otillbörliga metoder var förenliga med artikel 46 första stycket i den litauiska grundlagen.

18 Nämnda grupp av ledamöter anförde till stöd för sin talan att lagen begränsade möjligheten för parterna i ett avtal om försäljning av obehandlad mjölk att avtala om de delar som utgör grunden i avtalet, såsom priset och kvantiteten, och garanterade således inte den avtalsfrihet som stadfästs i artikel 46 första stycket i den litauiska grundlagen.

19 Det litauiska parlamentet, å sin sida, hävdade att nämnda avtalsfrihet inte var en absolut rättighet och att den kunde begränsas både för att skydda allmänintresset och för att säkerställa skälighet och rättvisa. Nämnda parlament hävdade vidare att förhandlingspositionen i Litauen mellan producenter av obehandlad mjölk, å ena sidan, och bearbetningsföretag eller köpare, å andra sidan, inte är balanserad. Denna obalans gynnar bearbetningsföretagen och köparna. De tvingande regler som uppställs i 3 och 5 §§ lagen om förbud mot otillbörliga metoder syftar till att skydda rättigheterna och de berättigade intressena för den svagare avtalsparten, det vill säga producenterna av obehandlad mjölk.

20 Även Europos teisės departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (avdelningen för europeisk rätt vid Republiken Litauens justitieministerium) och Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba (Republiken Litauens konkurrensrcåd) inkom med synpunkter till den hänskjutande domstolen och gjorde gällande att 3 och 5 §§ i nämnda lag åsidosatte den princip om avtalsfrihet som stadfästs i artikel 148.4 i förordning nr 1308/2013, och som bland annat gäller fastställandet av priset.

21 Den hänskjutande domstolen har påpekat att den inre marknaden och jordbruket är områden där det råder delad befogenhet mellan unionen och medlemsstaterna. Eftersom den nationella lagstiftningen, vilken även inkluderar den litauiska grundlagen och artikel 46 första stycket däri, rör dessa områden ska den tolkas i enlighet med unionslagstiftningen på dessa områden. Den hänskjutande domstolen

vill således få klarhet i tolkningen av artikel 148.4 i förordning nr 1308/2013 så att den kan bedöma huruvida 3.3.1, 3.3.3 och 5 §§ lagen om förbud mot otillbörliga metoder är förenliga med artikel 46 första stycket i grundlagen.

- 22 Den hänskjutande domstolen har i detta hänseende påpekat att de berörda aktörerna i enlighet med den litauiska lagstiftningen är skyldiga att upprätta ett skriftligt avtal när de köper obehandlad mjölk. Den hänskjutande domstolen har vidare påpekat att det i förarbetena till lagen om förbud mot otillbörliga metoder anges att lagens syfte dels är att säkerställa en balans mellan de berättigade intressen som en köpare och en säljare av obehandlad mjölk har, dels att begränsa det marknadsinflytande som mjölkbearbetningsföretag med stark ställning har på denna marknad, samt att begränsa den otillbörliga vinst som aktörer, som säljer mjölkprodukter, erhåller genom att sätta ned grossistpriserna på dessa produkter.
- 23 Den hänskjutande domstolen har även påpekat att det framgår av handlingarna i det nationella målet att mjölksektorn är en av de viktigaste branscherna inom den litauiska jordbruksproduktionen och att nämnda sektor svarar för cirka 2 procent av landets bruttonationalprodukt. Producenternas förhandlingsposition är dock väldigt begränsad på grund av att de är små i förhållande till bearbetningsföretagen. Den hänskjutande domstolen har i detta sammanhang preciserat att enligt statistiken för år 2015 har 74 procent av de litauiska producenterna av obehandlad mjölk en till fem kor medan sex företag bearbetar 97 procent av den obehandlade mjölken. Samarbetet mellan dessa producenter är dessutom traditionellt sätt föga utvecklat trots de ansträngningar som gjorts för att uppmuntra det och endast 15 procent av producenterna deltar i något faktiskt samarbete, vilket endast bidrar med 18 procent av den totala kvantiteten obehandlad mjölk som köps i Litauen. Det finns inga organisationer för producenter av obehandlad mjölk som erkänns i artikel 152 och följande artiklar i förordning nr 1308/2013. Det genomsnittliga inköpspriset för obehandlad mjölk i Litauen är bland de lägsta inom hela Europeiska unionen.
- 24 Den hänskjutande domstolen har för övrigt påpekat att innan lagen om förbud mot otillbörliga metoder antogs nöjde sig köparna med att, utan att dessförinnan förhandla om inköpspriset för obehandlad mjölk, informera mjölkproducenterna om inköpspriset för mjölken.
- 25 Den hänskjutande domstolen har påpekat att det i artikel 148 i förordning 1308/2013 inte uttryckligen föreskrivs att de medlemsstater som har beslutat att varje leverans av obehandlad mjölk på dess territorium ska omfattas av ett skriftligt avtal, har möjlighet att i den nationella rätten begränsa principen om fri förhandling. Den hänskjutande domstolen vill emellertid få klarhet i om inte principen ändå kan begränsas för att stärka förhandlingspositionen för jordbrukare inom mjölksektorn i förhållande till köparna av mjölk och att förhindra otillbörliga handelsmetoder under vissa omständigheter, såsom de särskilda strukturella egenskaperna inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter, avsaknaden av producentorganisationer och förändringar på mjölkmarknaden.
- 26 Mot denna bakgrund beslutade Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (Republiken Litauens Författningsdomstol) att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:
- ”1) Kan artikel 148.4 i förordning nr 1308/2013 tolkas så, att den innebär att den – i syfte att stärka förhandlingspositionen för producenter av obehandlad mjölk och motverka otillbörliga affärsmetoder, samt med hänsyn till vissa särskilda strukturella egenskaper inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter i den berörda medlemsstaten och förändringar på mjölkmarknaden – inte utgör hinder för att anta en nationell lagstiftning som begränsar avtalsparternas frihet att förhandla om inköpspriset för obehandlad mjölk i det avseendet att det är förbjudet för köpare av obehandlad mjölk att till säljare av obehandlad mjölk i samma grupp, vilka indelats utifrån såld mjölkkvantitet och som inte tillhör en erkänd producentorganisation, betala olika inköspriser för obehandlad mjölk av samma sammansättning och kvalitet, som levereras till köparen på samma sätt, och således att parterna inte kan avtala om ett annat inköspris på obehandlad mjölk genom att beakta andra faktorer, oavsett vilka dessa är?

- 2) Kan artikel 148.4 i förordning nr 1308/2013 tolkas så, att den innebär att den – i syfte att stärka förhandlingspositionen för producenter av obehandlad mjölk och motverka otillbörliga affärsmetoder, samt med hänsyn till vissa särskilda strukturella egenskaper inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter i den berörda medlemsstaten och förändringar på mjölkmarknaden – inte utgör hinder för att anta en nationell lagstiftning som begränsar avtalsparternas frihet att förhandla om inköpspriset för obehandlad mjölk i det avseendet att det är förbjudet för köpare av obehandlad mjölk att utan grund sänka inköpspriset för obehandlad mjölk, och en sänkning av priset med mer än 3 procent endast tillåts om en behörig myndighet har fastställt att sänkningen är motiverad?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

- 27 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 148.4 i förordning nr 1308/2013 ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning, såsom 3.3.1 § lagen om förbud mot otillbörliga metoder, enligt vilken det är förbjudet för köpare av obehandlad mjölk att betala olika inköspriser till producenter som anses tillhöra samma grupp med hänsyn till den kvantitet obehandlad mjölk som säljs per dag, att sammansättningen och kvaliteten på den obehandlade mjölken är densamma, och att den obehandlade mjölken levereras på samma sätt.
- 28 Domstolen konstaterar inledningsvis att medlemsstaterna inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitik, som enligt artikel 4.2 d FEUF omfattas av delad befogenhet mellan unionen och medlemsstaterna, har en befogenhet att lagstifta som gör det möjligt för dem att, såsom framgår av artikel 2.2 FEUF, utöva sin befogenhet i den mån unionen inte har utövat sin befogenhet (dom av den 19 september 2013, Panellinos Syndesmos Viomichanion Metapoiisis Kapnou, C-373/11, EU:C:2013:567, punkt 26).
- 29 Det framgår vidare av fast rättspraxis att när det finns en förordning om gemensam organisation av marknaden inom ett visst område är medlemsstaterna skyldiga att avhålla sig från alla åtgärder som skulle kunna avvika från förordningen eller äventyra den. Även regleringar som hindrar att den gemensamma organisationen av marknaden fungerar på ett tillfredsställande sätt är oförenliga med en sådan organisation, även om området i fråga inte regleras uttömmande av den gemensamma organisationen av marknaden (dom av den 26 maj 2005, Kuipers, C-283/03, EU:C:2005:314, punkt 37 och där angiven rättspraxis).
- 30 Inrättandet av en gemensam organisation av marknaden hindrar emellertid inte medlemsstaterna från att tillämpa nationella regler vilka eftersträvar ett annat mål av allmänintresse än de mål som den gemensamma organisationen av marknaden omfattar, även om reglerna kan ha en inverkan på den inre marknads funktion på det berörda området (dom av den 23 december 2015, Scotch Whisky Association m.fl., C-333/14, EU:C:2015:845, punkt 26 och där angiven rättspraxis).
- 31 I förevarande fall, såsom framgår av artikel 1.2 p i förordning nr 1308/2013, fastställs genom denna förordning en gemensam organisation av marknaden för samtliga jordbruksprodukter som räknas upp i bilaga I till EU-fördraget och EUF-fördraget. Mjölk och mjölkprodukter omfattas därav.
- 32 I artikel 148.1 i förordning nr 1308/2013 föreskrivs att om en medlemsstat beslutar att leverans av obehandlad mjölk från en jordbrukare till ett bearbetningsföretag för obehandlad mjölk ska omfattas av ett skriftligt avtal mellan parterna ska detta avtal uppfylla de villkor som fastställs i punkt 2 i samma artikel. Enligt artikel 148.2 c i samma förordning ska nämnda avtal framför allt, såsom framgår av led i) i denna bestämmelse, omfatta det pris som ska betalas för leveransen, vilket ska vara statiskt och anges i avtalet och/eller beräknas utifrån en kombination av olika faktorer som är fastställda i avtalet, till

exempel marknadsindikatorer som återger förändringar av marknadsförhållandena, levererad volym och kvaliteten på eller sammansättningen av den levererade obehandlade mjölken. Avtalet ska vidare enligt punkt ii) i samma bestämmelse omfatta den volym obehandlad mjölk som får och/eller måste levereras samt tidpunkten för dessa leveranser.

- 33 I artikel 148.4 första stycket i förordning nr 1308/2013 föreskrivs att alla delar av avtal om leverans av obehandlad mjölk som ingår av jordbrukare, mottagare eller bearbetningsföretag för obehandlad mjölk, inbegripet de delar som avses i punkt 2 c, ska förhandlas fritt mellan parterna.
- 34 Enligt artikel 148.4 andra stycket i förordning nr 1308/2013 får en medlemsstat fastställa en skyldighet för parterna att komma överens om förhållandet mellan en viss levererad kvantitet och det pris som ska betalas för leveransen, samt besluta om en minimiperiod som endast ska gälla för skriftliga avtal mellan en jordbrukare och de första köparna av obehandlad mjölk.
- 35 Det framgår av dessa bestämmelser att det genom artikel 148.4 första stycket i förordning nr 1308/2013 införs en regel, enligt vilken alla delar av avtal om leverans av obehandlad mjölk, inklusive priset, ska förhandlas fritt, samtidigt som det i artikel 148.4 andra stycket i nämnda förordning föreskrivs undantag till denna regel.
- 36 Härav följer att parterna, efter att sinsemellan fritt ha förhandlat om försäljningspriset för obehandlad mjölk, ska ha möjlighet att fastställa försäljningspriset för obehandlad mjölk, vilket bland annat ska ta hänsyn till tillgång och efterfrågan på den aktuella marknaden.
- 37 Domstolen har redan slagit fast att det fria fastställandet av försäljningspriser i fri konkurrens, i avsaknad av en prisregleringsmekanism, utgör en komponent i förordning nr 1308/2013 och är ett uttryck för principen om fri rörlighet för varor under effektiva konkurrensvillkor (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 december 2015, Scotch Whisky Association m.fl., C-333/14, EU:C:2015:845, punkt 20).
- 38 Det framgår i förevarande fall av uppgifterna i beslutet om hänskjutande och den litauiska regeringens synpunkter att de villkor som gäller på den litauiska marknaden för obehandlad mjölk inte är effektiva konkurrensvillkor på grund av köparnas otillbörliga handelsmetoder, då gruppen av köpare är väldigt koncentrerad, eftersom sex företag bearbetar 97 procent av den obehandlade mjölk som produceras av 20 000 små producenter. Innan lagen om förbud mot otillbörliga metoder trädde i kraft nöjde sig köparna av obehandlad mjölk med att informera producenterna om inköpspriset för mjölken utan att dessförinnan ha förhandlat om det och utan att ge producenterna någon annan möjlighet än att acceptera de stipulerade villkoren. De påtryckningar som de litauiska producenterna av obehandlad mjölk utsätts för och den långsamma utvecklingen av samarbetet mellan dessa producenter förklarar varför det genomsnittliga inköpspriset för obehandlad mjölk i Litauen är ett av de lägsta inom unionen och att mjölksektorn har varit nära att kollapsa. Eftersom denna situation kännetecknas av att det råder obalans mellan förhandlingspositionen för producenterna av obehandlad mjölk och bearbetningsföretagen har den nationella lagstiftaren antagit nämnda lag som är avsedd att skydda rättigheterna och de berättigade intressena hos den svagare avtalsparten, det vill säga producenterna av obehandlad mjölk, genom att förbjuda aktörerna att tillämpa otillbörliga handelsmetoder och genom att uppställa ett visst antal krav i detta hänseende.
- 39 Den litauiska regeringen har vidare påpekat att nämnda lag tillåter parterna att fritt förhandla om inköpspriset för obehandlad mjölk och gör det möjligt att återupprätta en effektiv konkurrens på den berörda marknaden.

- 40 Enligt de uppgifter som tillhandahållits av den hänskjutande domstolen, vilka bekräftats av den litauiska regeringen, framgår det av 2.7 § lagen om förbud mot otillbörliga metoder att inköpspriset för obehandlad mjölk utgörs av det belopp som avtalats mellan köparen och säljaren och som betalas för den obehandlade mjölk som har de grundläggande indikatorer för mjölksammansättning som fastställts genom dekret från jordbruksministern.
- 41 Även om grundpriset således fastställs utifrån samtliga producenter i en och samma grupp, vilka indelats utifrån den kvantitet obehandlad mjölk som säljs per dag i enlighet med 3.3.1 § och 2.5 § lagen om förbud mot otillbörliga metoder, beräknas slutpriset utifrån tillägg, premier, avdrag eller leveranskostnader, vilka förhandlats fram fritt och individuellt i detta led.
- 42 Det ska således undersökas huruvida unionen genom att anta förordning nr 1308/2013 och i synnerhet artikel 148 däri har utövat sin befogenhet inom området för avtalsvillkor mellan parterna till ett leveransavtal om obehandlad mjölk, eller närmare bestämt vid förhandlingsprocessen av avtalet, på ett uttömmande sätt.
- 43 Det framgår för det första av ordalydelsen i artikel 148.1 i förordning nr 1308/2013, och i synnerhet av orden "om en medlemsstat beslutar" att varje leverans av obehandlad mjölk ska omfattas av ett skriftligt avtal mellan parterna, att en medlemsstats beslut att fastställa att det är obligatoriskt att ingå ett skriftligt avtal utgör en valmöjlighet för medlemsstaten. Denna tolkning bekräftas av skäl 127 i förordningen, enligt vilket medlemsstaterna "får" besluta att göra det obligatoriskt att använda formaliserade skriftliga avtal och det "bör vara medlemsstaterna som fattar sådana beslut".
- 44 I nämnda skäl anges följande: "För att säkerställa att det ... fastställs lämpliga minimikrav för sådana avtal ... bör ... vissa grundläggande villkor för användningen av sådana avtal fastställas på unionsnivå". Artikel 148 i nämnda förordning avser mot bakgrund av det skälet att införa minimiregler som är tillämpliga på de aktuella avtalen, samtidigt som medlemsstaterna tillåts att införa andra regler, vilket bekräftas av artikelns ordalydelse och bland annat av orden avtalet ska "framför allt omfatta följande delar" i punkt 2 c i den artikeln.
- 45 Det framgår av dessa omständigheter att unionen genom att anta förordning nr 1308/2013 och i synnerhet artikel 148 däri inte på ett uttömmande sätt har utövat sin befogenhet inom området för avtalsvillkor mellan parterna till ett leveransavtal om obehandlad mjölk, vilket medför att nämnda förordning inte ska tolkas som att medlemsstaterna i princip förbjuds att vidta andra åtgärder på detta område.
- 46 Vad gäller den aktuella lagstiftningen framgår det av begäran om förhandsavgörande att lagstiftningen i huvudsak syftar till att motverka de otillbörliga handelsmetoder som tillämpas av köpare av obehandlad mjölk i förhållande till den part som anses vara den svagare, det vill säga mjölkproducenterna. Lagen om förbud mot otillbörliga metoder har i synnerhet till syfte att förbjuda säljare och köpare av obehandlad mjölk att tillämpa sådana handelsmetoder vid försäljning och inköp av obehandlad mjölk, uppställa vissa krav för försäljning av mjölkprodukter i Litauen, fastställa vilka myndigheter som ska kontrollera att bestämmelserna i lagen iakttas och föreskriva om ansvar om dessa bestämmelser åsidosätts.
- 47 I förarbetena till lagen om förbud mot otillbörliga metoder anges att lagens syfte är att säkerställa en balans mellan de berättigade intressen som en köpare och en säljare av obehandlad mjölk har och att begränsa det marknadsinflytande som mjölkbearbetningsföretag med stark ställning har på denna marknad, samt att begränsa den otillbörliga vinst som aktörer, som säljer mjölkprodukter, erhåller genom att sänka grossistpriserna på dessa produkter.
- 48 Det framgår visserligen av skäl 138 i förordning nr 1308/2013 att eftersom användningen av formella, skriftliga avtal i mjölksektorn omfattas av separata bestämmelser, kan sådana avtal också användas för att öka aktörernas ansvar inom andra sektorer, och bland annat bidra till att "vissa otillbörliga

affärsmetoder undviks”. Det ska för övrigt påpekas att det i skäl 8 i förordning nr 261/2012 – genom vilken det infördes en bestämmelse i unionslagstiftningen som motsvarar den aktuella artikel 148 i förordning nr 1308/2013 – på samma sätt angavs att sådana avtal skulle kunna ”bidra till att vissa otillbörliga affärsmetoder undviks”. Denna formulering återfinns även i skäl 50 i förordning 2017/2393, genom vilken förordning nr 1308/2013, i dess tidigare lydelse ändrades. I det skälet anges att användningen av avtal i sektorn för mjölk och mjölkprodukter bland annat kan bidra till att ”vissa otillbörliga affärsmetoder” undviks.

- 49 Dessa hänvisningar till vissa otillbörliga handelsmetoder räcker emellertid inte för att fastställa att syftet att motverka otillbörliga metoder som eftersträvas i den aktuella lagstiftningen omfattas av förordning nr 1308/2013, eftersom sådana metoder varken omfattas i sin helhet eller regleras och inte heller definieras i förordningen.
- 50 Förordning nr 1308/2013 har dessutom som mål att – såsom framgår av skäl 128 i nämnda förordning, och i enlighet med målen för den gemensamma jordbrukspolitik, såsom dessa fastställs i artikel 39.1 FEUF – säkerställa en livskraftig utveckling av produktionen och därigenom säkerställa en skälig levnadsstandard för mjölkproducenterna. En tolkning av artikel 148 i förordning nr 1308/2013 som innebär att medlemsstaterna förbjuds att anta varje åtgärd som syftar till att motverka tillämpningen av otillbörliga handelsmetoder inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter skulle emellertid strida mot det ändamålet, liksom mot ändamålet att upprätthålla en effektiv konkurrens på marknaden för jordbruksprodukter, vilket även är ett av målen för den gemensamma jordbrukspolitik (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 september 2013, Panellinos Syndesmos Viomichanion Metapoisis Kapnou, C-373/11, EU:C:2013:567, punkt 37).
- 51 Det ska dessutom påpekas att de nationella myndigheterna, på området för den gemensamma organisationen av marknaden för mjölk och mjölkprodukter, i princip har befogenhet att tillämpa nationell konkurrensrätt på ett mejerikooperativ med en stark ställning på den inhemska marknaden (dom av den 9 september 2003, Milk Marque och National Farmers’ Union, C-137/00, EU:C:2003:429, punkt 67).
- 52 Direktiv 2019/633 som nyligen antogs och som enligt artikel 14 däri trädde i kraft den 30 april 2019 bekräftar att det, vid tidpunkten för antagandet av de aktuella nationella bestämmelserna, inte hade skett en fullständig harmonisering inom området för bekämpande av otillbörliga handelsmetoder i jordbruks- och livsmedelskedjan.
- 53 Härav följer, med beaktande av den rättspraxis som angetts i punkt 30 ovan, att medlemsstaterna hade en sådan befogenhet i övriga fall så att de hade rätt att vidta åtgärder i syfte att motverka otillbörliga handelsmetoder, vilka lett till en begränsning av möjligheten att fritt förhandla om priset, även om dessa åtgärder har en inverkan på principen om fri förhandling om det pris som ska betalas för leverans av obehandlad mjölk, vilken följer av artikel 148 i förordning nr 1308/2013, samt på den inre marknads funktion på det berörda området.
- 54 I artikel 13.1 i direktiv 2019/633 föreskrivs att medlemsstaterna senast den 1 maj 2021 ska anta och offentliggöra de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet och att de ska tillämpa bestämmelserna senast den 1 november 2021. Med hänsyn till att den hänskjutande domstolen begärde ett förhandsavgörande innan nämnda direktiv trädde i kraft konstaterar EU-domstolen att det inte har ställts någon fråga avseende det direktivet.
- 55 Det ska emellertid erinras om att medlemsstaterna enligt fast rättspraxis, under ett direktivs införlivandefrist, ska avhålla sig från att vidta åtgärder som allvarligt äventyrar det resultat som föreskrivs i direktivet (dom av den 18 december 1997, Inter-Environnement Wallonie, C-129/96, EU:C:1997:628, punkt 45, dom av den 22 november 2005, Mangold, C-144/04, EU:C:2005:709, punkt 67, och dom av den 23 april 2009, VTB-VAB och Galatea, C-261/07 och C-299/07, EU:C:2009:244, punkt 38). Även om lagen om förbud mot otillbörliga metoder antogs innan

direktiv 2019/633 trädde i kraft ska nationella myndigheter och domstolar i den utsträckning det är möjligt avhålla sig från att tolka nämnda lag på ett sätt som efter utgången av införlivandefristen för detta direktiv riskerar att allvarligt äventyra de mål som eftersträvas med direktivet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 27 oktober 2016, Milev, C-439/16 PPU, EU:C:2016:818, punkt 32 och där angiven rättspraxis).

- 56 Det ska i detta sammanhang påpekas att en nationell lagstiftning, såsom den som avses i punkt 53 ovan, emellertid ska vara ägnad att säkerställa förverkligandet av det mål som eftersträvas och den får inte gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål (se, analogt, dom av den 11 juni 2015, Berlington Hungary m.fl., C-98/14, EU:C:2015:386, punkt 64, och dom av den 23 december 2015, Scotch Whisky Association m.fl., C-333/14, EU:C:2015:845, punkt 28).
- 57 Denna proportionalitetsbedömning måste under alla omständigheter göras med särskilt beaktande av målen med den gemensamma jordbrukspolitiken och behovet av en väl fungerade gemensam organisation av marknaden. Detta innebär att det krävs en avvägning mellan dessa mål och det mål som eftersträvas med lagstiftningen, vilket är att motverka otillbörliga handelsmetoder (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 december 2015, Scotch Whisky Association m.fl., C-333/14, EU:C:2015:845, punkt 28).
- 58 Vad för det första gäller frågan huruvida nämnda lagstiftning är ägnad att säkerställa förverkligandet av det mål som eftersträvas, ska det påpekas att producenterna av obehandlad mjölk enligt 2.5 § lagen om förbud mot otillbörliga metoder indelas i tio grupper beroende på den kvantitet obehandlad mjölk som säljs per dag. Denna kvantitet understiger 100 kg för den första gruppen och överstiger 20 000 kg för den sista gruppen. En köpare av obehandlad mjölk som uppfyller kvalitetskraven förbjuds i 3.3.1 § lagen om förbud mot otillbörliga metoder att tillämpa olika grundpriser i förhållande till producenter som tillhör samma grupp när leveransvillkoren är desamma.
- 59 Denna bestämmelse resulterar således i att det utifrån ett objektiva kriterium, det vill säga den kvantitet mjölk som säljs per dag, garanteras att köparen erbjuder samma grundpris till samtliga producenter som befinner sig i en jämförbar situation. Ett sådant kriterium är för övrigt tillåtet enligt artikel 148.4 andra stycket a i förordning nr 1308/2013, i vilken det föreskrivs att medlemsstaterna får fastställa en skyldighet för parterna att komma överens om förhållandet mellan en viss levererad kvantitet och priset.
- 60 3.3.1 § lagen om förbud mot otillbörliga metoder gör det, såsom framgår av handlingarna i målet, möjligt att säkerställa att de mjölkproducenter som inte tillhör en erkänd organisation för mjölkproducenter inte, då det råder en obalans mellan förhandlingspositionerna, ska vara tvingade att acceptera de villkor för köp av mjölk som bearbetningsföretagen påtvingar dem och att acceptera väldigt låga priser trots att andra producenter av samma storlek får ett bättre pris på grund av en mer balanserad förhandling. Denna bestämmelse gör det dessutom möjligt att se till att de inte befinner sig i en väldigt ofördelaktig ställning på marknaden i förhållande till andra producenter. Bestämmelsen kan även stärka förhandlingspositionen för småproducenterna, vilka således ingår i en grupp, uppmuntra dem till att samverka och återupprätta balansen mellan förhandlingspositionerna för de berörda parterna.
- 61 Det är för övrigt, såsom framgår av skäl 128 i förordning nr 1308/2013, i syfte att stärka förhandlingsposition för mjölkproducenter som det i artikel 149 i samma förordning föreskrivs att en producentorganisation eller en sammanslutning av producenter, för vissa eller alla medlemmars produktion av obehandlad mjölk, gemensamt får förhandla om avtalsvillkoren, däribland priset.
- 62 Mot bakgrund av dessa omständigheter framstår den aktuella lagstiftningen som lämpad för att förebygga risken för att den avtalspart som anses vara den svagare tvingas acceptera prissänkningar utan grund och att motverka eventuella otillbörliga handelsmetoder, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva.

- 63 Vad för det andra gäller frågan huruvida den aktuella lagstiftningen inte går utöver vad som är nödvändigt ska hänsyn tas till de särdrag som är specifika för mjölksektorn och den litauiska marknaden för obehandlad mjölk, vilka det erinrats om i punkterna 22–24 och 38 ovan. Dessa särdrag kännetecknas av att det inte finns någon effektiv konkurrens på den litauiska marknaden för obehandlad mjölk på grund av otillbörliga handelsmetoder och på beskaffenheten av obehandlad mjölk som är en färskvara, vilket i praktiken innebär att producenterna varken kan skjuta upp en försäljning då otillbörliga handelsmetoder tillämpas, eller hamna i en konfliktsituation med köparna då de i sådana fall riskerar att äventyra affärsrelationen, samt att mjölkproducenterna på marknaden inte samarbetar tillräckligt med varandra. Innan lagen om förbud mot otillbörliga metoder antogs nöjde sig köparna, såsom påpekats av den hänskjutande domstolen, med att informera producenterna om inköpspriset för den obehandlade mjölken utan att någon förhandling hade skett dessförinnan.
- 64 Det framgår dessutom av beslutet om hänskjutande att, trots de ansträngningar som gjorts för att på olika sätt uppmuntra mjölkproducenterna att samarbeta, samarbetar de inte i tillräcklig utsträckning, vilket innebär att det inte har kunnat upprättas någon organisation för producenter av obehandlad mjölk i den mening som avses i förordning nr 1308/2013.
- 65 Det framgår vidare av beslutet om hänskjutande att obehandlad mjölk för att kunna säljas måste uppfylla vissa kvalitetskrav som fastställts genom ministerdekret. Dessa krav avser mjölkens fetthalt och proteininnehåll, samt kvalitetsindikatorer för mjölken såsom färg, lukt, konsistens, temperatur, smak, surhetsgrad, renhetsgrad, densitet, samt neutraliserande och hämmande ämnen.
- 66 Det framgår av uppgifterna i beslutet om hänskjutande att det görs avdrag på det belopp som anges i de tillämpliga bestämmelserna om mjölken inte uppfyller andra kvalitetsindikatorer för mjölk, såsom den totala mängden bakterier, somatiskt celltal, hämmande ämnen och fryspunkt. Mjölk av hög kvalitet kan dessutom enligt den litauiska regeringen medföra obegränsade premier och tillägg.
- 67 Härav följer att det inköpspris som betalas till en viss producent av obehandlad mjölk, vilken inte tillhör någon erkänd organisation för producenter av mjölk kan, såsom påpekats av den hänskjutande domstolen, variera beroende på vilken grupp av producenter som mjölkproducenten klassificerats i utifrån kvantiteten såld mjölk, leveransvillkoren för mjölken, samt sammansättningen och kvaliteten på denna produkt.
- 68 Det framgår av artikel 148.2 c i) i förordning nr 1308/2013 i detta hänseende, såsom påpekats i punkt 32 ovan, att priset kan beräknas utifrån en kombination av olika faktorer som är fastställda i avtalet, vilka bland annat kan avse kvaliteten på eller sammansättningen av den levererade obehandlade mjölken.
- 69 Det följer härav att den aktuella lagstiftningen, med beaktande av målen med den gemensamma jordbrukspolitiken och behovet av en väl fungerade gemensam organisation av marknaden inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå de mål som eftersträvas med lagstiftningen. Det ankommer emellertid på den hänskjutande domstolen, som är den enda som har direkt kännedom om omständigheterna i det mål som den har att pröva, att kontrollera huruvida de åtgärder som vidtagits för att motverka otillbörliga handelsmetoder genom att stärka förhandlingspositionen för mjölkproducenter som inte tillhör någon erkänd organisation för mjölkproducenter och således bidra till en livskraftig utveckling av produktionen genom att säkerställa likvärdiga villkor för mjölkproducenterna, med hjälp av att principen om fri förhandling om priset begränsas, inte går utöver vad som är nödvändigt.
- 70 Mot denna bakgrund ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 148.4 i förordning nr 1308/2013 ska tolkas så, att den inte utgör hinder för en nationell lagstiftning, såsom 3.3.1 § lagen om förbud mot otillbörliga metoder, enligt vilken det – i syfte att motverka otillbörliga handelsmetoder – är förbjudet för köpare av obehandlad mjölk att betala olika inköspriser till producenter som anses tillhöra samma grupp med hänsyn till den kvantitet obehandlad mjölk som

säljs per dag, att sammansättningen och kvaliteten på den obehandlade mjölken är densamma, samt att den obehandlade mjölken levereras på samma sätt, i den mån nämnda lagstiftning är ägnad att säkerställa förverkligandet av det mål som eftersträvas och inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva.

Den andra frågan

- 71 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artikel 148.4 i förordning nr 1308/2013 ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning, såsom 3.3.3 § och 5 § lagen om förbud mot otillbörliga metoder, enligt vilken det är förbjudet för köpare av obehandlad mjölk att utan grund sänka det pris som det överenskommits om med en producent och enligt vilken varje sänkning av priset med mer än 3 procent kräver ett godkännande av den behöriga nationella myndigheten.
- 72 Domstolen påpekar för det första, att artikel 148 i förordning nr 1308/2013, såsom framgår av punkterna 43–45 och 48–54 ovan, inte utgör hinder för att medlemsstaterna vidtar åtgärder i syfte att motverka otillbörliga handelsmetoder, vilka medför en begränsning av möjligheten att fritt förhandla om priset, även om dessa åtgärder har en inverkan på principen om fri förhandling om det pris som ska betalas för leverans av obehandlad mjölk, samt på den inre marknadens funktion på det berörda området.
- 73 En sådan lagstiftning ska emellertid, såsom angetts i punkt 56 ovan, vara ägnad att säkerställa förverkligandet av det mål som eftersträvas och den får inte gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.
- 74 Den aktuella lagstiftningen syftar i förevarande fall i huvudsak till att motverka de otillbörliga handelsmetoder som tillämpas av köpare av obehandlad mjölk i förhållande till den part som anses vara den svagaste, det vill säga mjölkproducenterna.
- 75 Den litauiska regeringen har i detta sammanhang preciserat att 3.3.3 § och 5 § lagen om förbud mot otillbörliga metoder var avsedda att säkerställa att det efter det att ett avtal hade slutits mellan köparen och säljaren av obehandlad mjölk och det pris som avtalats dem emellan hade fastställts i avtalet inte längre var möjligt att på ett otillbörligt sätt sänka priset utan objektiva grunder.
- 76 Dessa bestämmelser verkar inte, vilket även den litauiska respektive den tyska regeringen har påpekat, ha någon inverkan på principen om fri förhandling om priset, vilken följer av artikel 148 i förordning nr 1308/2013. Dessa bestämmelser synes varken avse själva förhandlingen om priset eller andra avtalsvillkor utan de verkar i stället avse en ändring av priset av en av parterna efter det att ett avtal har slutits som, vid genomförandet av avtalet, sker på den partens eget initiativ utan något samråd och utan att detta omfattas av något avtalsvillkor. Det ankommer på den hänskjutande domstolen att kontrollera huruvida detta är fallet.
- 77 Vad för det tredje gäller frågan huruvida nämnda bestämmelser är ägnade att säkerställa förverkligandet av det mål som eftersträvas utan att gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål, ska det påpekas att 3.3.3 § och 5 § lagen om förbud mot otillbörliga metoder är avsedda att säkerställa att köparen iakttar det pris som har förhandlats fram med producenten, såvida det inte finns en objektiv grund som kan motivera en prissänkning. Dessa bestämmelser gör det dessutom möjligt att förhindra att en köpare försöker utöva påtryckningar på en mjölkproducent för att få till stånd en prissänkning och att skydda mjölkproducenterna från att tvingas acceptera godtyckliga ändringar av priset. Bestämmelserna leder till följd därav till att – utöver att i viss mån stabilisera priset på obehandlad mjölk – säkerställa ett korrekt genomförande av det skriftliga avtal som slutits mellan parterna.

- 78 Med hänsyn till dessa omständigheter finner domstolen att den aktuella lagstiftningen synes vara ägnad att uppnå det mål som eftersträvas.
- 79 Vad slutligen gäller frågan huruvida nämnda lagstiftning inte gå utöver vad som är nödvändigt ska hänsyn tas, såsom framgår av artikel 63 ovan, till de särdrag som är specifika för mjölksektorn och den litauiska marknaden för obehandlad mjölk. Dessa särdrag kännetecknas bland annat av att det inte finns någon effektiv konkurrens på nämnda marknad och att obehandlad mjölk är en färskvara, vilket i praktiken innebär att producenterna varken kan skjuta upp en försäljning då otillbörliga handelsmetoder tillämpas, eller hamna i en konfliktsituation med köparna då de i sådana fall riskerar att äventyra affärsrelationen.
- 80 Det ska även påpekas att 3.3.3 § och 5 § lagen om förbud mot otillbörliga metoder inte generellt förbjuder sänkningar av det överenskomna priset utan det föreskrivs endast att sådana prissänkningar ska vara objektivt motiverade och ska när det gäller större prissänkningar godkännas av den behöriga administrativa myndigheten. Dessa bestämmelser verkar dessutom inte hindra parterna från att låta avtalet omfatta avtalsklausuler som gör det möjligt att sätta ned det fastställda priset om det uppkommer nya objektiva grunder som parterna har kommit överens om.
- 81 Det ska för övrigt påpekas att medlemsstaterna i artikel 148.4 andra stycket i förordning nr 1308/2013, med undantag från principen om fri förhandling om alla delar av avtal om leverans av obehandlad mjölk, vilket även omfattar priset, får fastställa en minimiperiod på minst sex månader, som ska gälla för skriftliga avtal mellan en jordbrukare och den första köparen av obehandlad mjölk.
- 82 Mot denna bakgrund ska den andra frågan besvaras enligt följande. Artikel 148.4 i förordning nr 1308/2013 ska tolkas så, att den inte utgör hinder för en nationell lagstiftning, såsom 3.3.3 § och 5 § lagen om förbud mot otillbörliga metoder, enligt vilken det – i syfte att motverka otillbörliga handelsmetoder – är förbjudet för köpare av obehandlad mjölk att utan grund sänka det pris som det överenskommits om med en producent och enligt vilken varje sänkning av priset med mer än 3 procent kräver ett godkännande av den behöriga nationella myndigheten.

Rättegångskostnader

- 83 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (andra avdelningen) följande:

- 1) Artikel 148.4 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 av den 17 december 2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007, i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/2393 av den 13 december 2017, ska tolkas så, att den inte utgör hinder för en nationell lagstiftning, såsom 3.3.1 § Lietuvos Respublikos Ūkio subjekty, perkančių-parduodančių žalią pieną ir prekiaujančių pieno gaminiai, nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymas Nr. XII-1907 (Republiken Litauens lag nr XII-1907 om förbud mot att litauiska aktörer tillämpar otillbörliga metoder vid köp och försäljning av obehandlad mjölk och saluföring av mjölkprodukter) av den 25 juni 2015, i dess lydelse enligt lagen av den 22 december 2015, enligt vilken det – i syfte att motverka otillbörliga handelsmetoder – är förbjudet för köpare av obehandlad mjölk att betala olika inköpspriser till producenter som anses tillhöra samma grupp med hänsyn till den kvantitet obehandlad mjölk som säljs per dag, att sammansättningen och kvaliteten på den obehandlade mjölken är densamma, samt

att den obehandlade mjölken levereras på samma sätt, i den mån nämnda lagstiftning är ägnad att säkerställa förverkligandet av det mål som eftersträvas och inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva.

- 2) Artikel 148.4 i förordning nr 1308/2013, i dess lydelse enligt förordning 2017/2393, ska tolkas så, att den inte utgör hinder för en nationell lagstiftning, såsom 3.3.3 § och 5 § Republiken Litauens lag nr XII-1907 om förbud mot att litauiska aktörer tillämpar otillbörliga metoder vid köp och försäljning av obehandlad mjölk och saluföring av mjölkprodukter av den 25 juni 2015, i dess lydelse enligt lagen av den 22 december 2015, enligt vilken det – i syfte att motverka otillbörliga handelsmetoder – är förbjudet för köpare av obehandlad mjölk att utan grund sänka det pris som det överenskommits om med en producent och enligt vilken varje sänkning av priset med mer än 3 procent kräver ett godkännande av den behöriga nationella myndigheten.

Underskrifter